
Knjiga *Tumačenje snova*, Frojdovo kapitalno delo, izašlo je krajem 1899. godine ali je na njoj utisnuta godina 1900. Ima tu svakako simboličke: psihoanaliza rođena, krajem 19. veka, pripada 20. veku i obeležava ga. Savremena duhovna kultura 20. veka (pre svega evropska i američka) prožeta je u svim svojim vidovima (filozofija, literatura, sociologija, psihologija, medicina, pedagogija, etnologija, teologija, film, televizija itd.) do te mere psihoanalizom, da se veoma teško može razumeti bez poznavanja Frojda. Bilo da je reč o pozivanju na Frojđov autoritet, bilo da se taj autoritet osporava ili samo prikriveno na njega aludira — Frojđ je nezaobilazno i trajno prisutan u savremenoj misli.

Ovoj opštepriznatoj prisutnosti Frojda u našoj kulturi, treba dodati pitanje: Kako, u kom vidu opstoje Frojđ i psihoanaliza — u svom nepatvorenom, nezamućenom vidu ili u izvitoperenom, iznakaženom? Izopačavanju Frojda, koje počinje sa prvim „revizionistima“ u oblasti psihoanalitičke terapije i teorije, sve više se (od sredine ovog veka) suprotstavlja oživljavanje izvornog Frojda. Mislioci različitih misaonih tokova pokušavaju da se sa različitih strana, kroz naslage zvaničnih, dogmatskih tumačenja, plitkoumnih razvodnjavanja i revizionističkog šminkanja Frojđovih ideja, probiju do samog Frojda.

Tu se, dalje, nameće pitanje: Šta traže i šta nalaze u Frojđovom delu savremeni pozitivisti, marksisti, egzistencijalisti, fenomenolozi i drugi? Ovaj tematski deo časopisa *Kultura* upravo je posvećen osvetljavanju nekih od ovih traganja za Frojđom u savremenim misaonim strujanjima. U ovom traganju za Frojđom, po svemu sudeći, najdalje su dospeli nedogmatski marksisti. Mislim da svakako nije slučajno što je jedna kritička, revolucionarna misao uspela da se najviše približi srži Frojđove misli i da je na stvaralački način obnovi.

Ovde dolazimo do trećeg, ključnog pitanja koje se neumitno postavlja: U čemu je, zapravo, vitalnost Frojda i šta nagoni savremene umove da se iznova vraćaju tvorcu psihoanalize? Na ovo pitanje treba odgovoriti i zbog čitaoca koji se s pravom može pitati: Čemu, posle 120 godina od njegovog rođenja — Frojđ? I zaista, danas, u vreme nemilosrdnog „programa“, kada mnogi popularni mislioci i naučnici „zastarevaju“ i „umiru“ još za svog života, kada se mnogi ustežu da citiraju nekog autora koji je pisao o nekom problemu „još pre pet godina“, nije lako objasniti zašto je Frojđ tako privlačna meta darovitih naučnika i stvaralaca. Na ovo složeno i važno pitanje, ovde se može samo delimično odgovoriti, zapravo, može se samo ukazati na smer u kome treba ići.

Jedan smer nas, bez sumnje, vodi saznanju da je Frojđ, u svojoj srži, pre svega istraživač, strastan, neumoran i oštroid kada su pred njim složena, zagonetna i iracionalna duševna zbivanja.

Drugi smer koji treba slediti, ako želimo da odgovorimo na pitanje o Frojđovoj vitalnosti, jeste prevaziženje shvatanja o Frojđu kao terapeutu i pozitivističkom naučniku. Frojđova vitalnost je upravo u tome što je uspeo da se oslobodi pragmatičkih zahteva terapije, što je uspeo na nadiđe prizemnu integraciju podataka o ljudskim snovima, promašenim činovima, neurotičnim simptomima i da polazeći od ovih „sitnih znakova“ dospe dalje, do teorije tragičnih nesvesnih sukoba unutar individue koji su prvobitno spoljašnji, društveni sukobi.

Najzad, treći smer ka Frojđovoj vitalnosti i veličini jeste Frojđov humanistički napor da po cenu nesreće ovaj nesvesni sukob učini svesnim, da po cenu rušenja iluzije o „autonomiji ličnosti“ u individualnom, psihičkom rašćenju otkrije društvena izopačenja.

Da sažmem: Frojđ je neiscrpan izvor snage moderne misli zbog toga što je smeli istraživač, snažni mislilac duboko skrivenih, razdirućih sukoba u čoveku, i neumoljivi humanista kada treba rušiti iluzije koje čoveka sputavaju.

Zarko Trebješanin